

DIAGNOZA STANU WZORNICTWA

Wzornictwo jest najpopularniejszą i najłatwiej dostępną dziedziną sztuki. Może kształtować gusta świadomych odbiorców i rozwiązywać problemy indywidualne i społeczne. Obcowanie z pięknymi, funkcjonalnymi, bezpiecznymi, dobrze zaprojektowanymi przedmiotami w otaczającym nas środowisku cywilizacyjnym jest najbardziej demokratyczną formą obcowania z kulturą materialną.

Istotne znaczenie wzornictwa dla rozwoju konkurencyjnej gospodarki nie stoi w sprzeczności z jego rosnącym znaczeniem dla kultury. We współczesnym świecie wzrasta znaczenie konwergencji zjawisk. Przemysł i sztuka, czyli gospodarka i kultura, mogą i powinny wzajemnie korzystać ze swych zasobów i wartości. Przewartościowana i poszerzona definicja kultury materialnej obejmuje obecnie przemysły oparte o treści chronione prawami autorskimi takie, jak wzornictwo, architektura, media i reklama.

Rola wzornictwa, możliwości wykorzystania jego potencjału i wykształconej kadry projektantów została już doceniona w sferze gospodarki, między innymi przez uwzględnienie go w priorytetach i działaniach programów rządowych.

W dziedzinie kultury nie możemy jeszcze mówić o tego rodzaju przełomie. Instytucje kultury i decydenci są dosyć zachowawczy, upowszechnianie wzornictwa jest jednak stymulowane przez samorządy, organizacje pozarządowe i działające komercyjnie firmy. Rosnące zainteresowanie społeczne wzornictwem, promowanie go przez media jako składowej jakości życia (life style'u) w połączeniu z niedostatecznym wspieraniem jego kulturotwórczej roli rodzi niebezpieczne zjawisko tabloidyżacji – dostrzegania wyłącznie aspektu atrakcyjności zaprojektowanej formy czy kolorystyki przedmiotu. W rzeczywistości wzornictwo oferuje znacznie więcej, jego rolą jest rozwiązywanie problemów społecznych (ekologia, oszczędność energii, zrównoważony rozwój, osvajanie nowych technologii) i indywidualnych (funkcjonalność, ergonomia).

Konieczna więc jest mądra krytyka wzornictwa po to, aby wskazywać na jego wartość dodaną. Konieczny jest też program upowszechniania wzornictwa, w którym środki finansowe będą przeznaczone nie na instytucje, a na projekty programu obejmującego, zarówno tradycję, jak i dzisiejsze osiągnięcia.

Warto też wymienić konkretne rekomendacje dla poszczególnych obszarów funkcjonowania wzornictwa, którymi są: postrzeganie wzornictwa jako przemysłu kultury, kształcenie i rozwój środowiska projektantów wzornictwa, upowszechnianie wzornictwa, wykorzystanie tradycji polskiego wzornictwa oraz ochrona praw autorskich. Podstawą tych rekomendacji są dostrzegane współcześnie tendencje, wymagające odpowiedniego dostosowania otoczenia w celu wykorzystania istniejących szans i przeciwdziałania zagrożeniom.

Wnioski i rekomendacje

1. Przeprowadzenie w Polsce wszechstronnych badań przemysłów kultury z wykorzystaniem wzorców innych krajów europejskich. Interesujący jest wzorzec niemiecki, bliski polskiemu geograficznie i kulturowo.
2. Akceptacja wzornictwa jako dziedziny kultury narodowej, zarówno w strategii rządowej, jak i praktyce codziennej, także w postaci dostępu do finansowania działań dokumentujących tradycję i upowszechnianie.
3. Wprowadzenie wzornictwa jako jednego z priorytetów w programach Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
4. Podjęcie współpracy międzynarodowej w zakresie wzornictwa w ramach unijnego programu rozwoju regionu Morza Bałtyckiego, jako element polskiej propozycji wspieranej przez Urząd Komitetu Integracji Europejskiej.
5. Zrewidowanie modelu wsparcia finansowego – finansowanie programów i projektów misyjnych w miejsce finansowania instytucji.
6. Uzupełnienie programów kształcenia (w tym na poziomie podyplomowym) o:
 - a. praktykę i zarządzanie wzornictwem;
 - b. wykorzystanie wartości wzornictwa dla rozwoju gospodarki;
 - c. polskie tradycje wzornictwa demokratycznego.
7. Kształcenie krytyków wzornictwa, podobnie jak krytyków sztuki, teatru czy literatury dla uniknięcia ryzyka powierzchownego traktowania wzornictwa jako obszaru fun-and-joy w miejsce poważnej dyskusji o jego roli w rozwiązywaniu współczesnych problemów.
8. Rozszerzenie programów wymiany międzynarodowej dla studentów.
9. Profesjonalizacja zawodu projektanta, wyraźne określenie poziomu kompetencji, jak i ewentualnie specjalizacji tak, aby z jednej strony podwyższyć poziom zaufania ze strony przemysłu, a z drugiej strony wskazać ścieżkę kariery zawodowej.

10. Wspieranie międzynarodowej mobilności projektantów wzornictwa.
11. Wspieranie wydarzeń prezentujących wartość dodaną wzornictwa, którą jest rozwiązywanie problemów ekonomicznych i społecznych oraz zapewnienie zrównoważonego rozwoju.
12. Wykorzystanie, wzorem krajów skandynawskich, polskiego wzornictwa, jego tradycji, współczesnych osiągnięć polskich projektantów i silnego przemysłu w programach promocji Polski.
13. Wykorzystanie programów UNESCO, ICSID dla rozwoju przemysłów kreatywnych, w tym wzornictwa, w celu budowania atrakcyjności aglomeracji miejskich dla ich mieszkańców.
14. Udostępnienie publiczności kolekcji wzorniczej Muzeum Narodowego, która jest unikalną na skalę europejską narodową kolekcją wzornictwa, porównywalną z zasobami Victoria and Albert Museum w Londynie.
15. Uwzględnienie projektowania wzorniczego w programach promocji ochrony praw autorskich.